

Həyatda elə insanlar var ki, onların ömürlüyünü vərəqlədikcə, sanki maraqlı bir aləmə düşürsən, keçdiyi böyük və mənalı yol, üzleşdiyi sınaqlar, qazandığı nailiyyətlər hər kəsi rıqqətə gətirir. Taleyin belə adamları xüsusi missiyaya hazırladığını, onların üzərinə işıqlı ömrü, zəngin mənəvi aləmi ilə başqaları üçün də örnək yaratmaq öhdəliyi qoyduğunu hiss edir və həyatının davamında, yaşam tərzində zənninin səni yanılmadığını görürsən. Azərbaycan Tibb Universitetinin İnsan anatomiyası və tibbi terminologiya kafedrasının professoru, tibb elmləri doktoru, respublikanın Əməkdar müəllimi, tibb sahəsində tanınmış alim və pedaqoqlarımızdan olan Mübariz Allahverdiyev üçün illərlə qazandığı sərvət bilik, təcrübə, etimad, insanların hörmət və məhəbbəti olmuşdur. Onu işləməkdən, yazıb-yaratmaqdan, oxuyub-öyrənməkdən yorulmağa qoymayan da bu amillərdir.

Xocalıdan başlanan dünya

Uşaq vaxtlarından onu həmişə öz cazibəsində saxlayan elm-bilik yolu, hər zaman sadıq qaldığı mənəvi prinsiplər görkəmli alimin ömür hekayəsinə böyük bir dəyər qatıb. Mübariz Allahverdiyev 1942-ci ilin 19 noyabrında Xocalıda, el-obanın sayılıb-seçilən kişilərindən olan Qasım kişinin ailəsində dünyaya gəlib. Mühəribə uşağı idi, dünyaya gəlişi, körpəliyi İkinci Dünya savaşının ən ağır vaxtlarına təsadüf etmişdi. Bununla belə faşizm üzərindəki qələbdən sonra insanların gələcəyə çox böyük ümidləri vardı, hamı düşünürdü ki, insanlığa qarşı bu vəhşət bir də heç zaman təkrarlanmaz. Kiminsə ağına belə gəlməzdi ki, bir neçə on ildən sonra elə Mübariz Allahverdiyevin böyüdüüyü Xocalıda insanlıq əleyhinə böyük bir cinayət baş verəcək, ermənilər xalqımıza qarşı soyqırımı törədəcək, faşizmin ən dəhşətli siması burada özünü göstərəcək.

kənddə də çox yaxşı məskunlaşmışdılar. Lakin vilayət mərkəzindən bura gediş-gəliş çətin idi. Odur ki, ikimərtəbəli təzə xəstəxana binası olmasına baxmayaraq, bu mənfur millətin həkimləri həmin kənddə işləmək istəmirdilər. Beləliklə, Mübariz Allahverdiyev 1966-cı ildə Ağdamın Abdal Gülablı kəndi yaxınlığındakı Pir Camal kəndindəki xəstəxanaya baş həkim vəzifəsinə təyin edilir. Özünün də dediyi kimi, günlər keçdikcə vəziyyət ağırlaşır, çirkin oyunlar günahsız insanların qətlinə səbəb olurdu. Demək olar ki, hər gün yeni olaylarla qarşılaşırdın. Belə bir zamanda işləmək də çətinləşirdi, hər söz-söhbət, davranışımız böyük mübahisələrə, dava-qırğına gətirib çıxarırdı. Ermənilərin 1967-ci ilin iyulunda Xankəndidə millətçilik zəminində törətdikləri dəhşətli cinayət əməli bütün Azərbaycanı sarsıtmışdı. Onlar aralarında nəhaqdan həbs edilən, Qarəkənd məktəbinin direktoru Ərşad müəllimlə birlikdə iki azərbaycanlı

mütləq olduğundan tələbəlikdən dərhal sonra elmi-pedaqoji fəaliyyətə başlamaq mümkün deyildi. Mübariz Allahverdiyev təyinatla Qarabağa gedərək imkan olarsa institutun Normal anatomiya kafedrasında çalışmaq üçün müvafiq sənədlərini elmi katibliyə təqdim etsə də, bu arzusunun reallaşacağına o qədər əmin deyildi. Ona görə Bakıdan gələn gözlənilməz teleqram onun həyat və karyera yolunda çox böyük bir başlanğıc oldu. Mübariz Allahverdiyev bir neçə aydan sonra Türkmənistandakı işlərini tamamlayıb Bakıya qayıtdı və 1969-cu ilin martından ATİ-nin İnsan anatomiyası kafedrasında işə başladı. O, ilk illərdə elmi-pedaqoji fəaliyyətlə yanaşı, Bakıdakı təcili tibbi yardım stansiyalarından birində gecə növbələrində praktik həkimlik fəaliyyətini də davam etdirir, ucqarlarda topladığı tibbi sənədlər ilə insanlara faydalı olmağa çalışırdı.

1970-ci ildə Mübariz Allahverdiyev müsabiqə yolu ilə ATİ-nin Normal anatomiya kafedrasının assistenti, 1973-cü ildən baş müəllimi, 1986-cı ildən dosenti, 2010-cu ildən professoru seçilir. Bu illərdə tibb sahəsində özünü daha da inkişaf etdirməkdən ötrü İ.M.Seçenov adına I Moskva Dövlət Tibb İnstitutunda, Sankt-Peterburqdakı Hərbi Tibb Akademiyasında, Meçnikov adına Sanitariya-Gigiyena İnstitutunun Müalicə-profilaktika fakültəsində və başqa elmi mərkəzlərdə kurslar keçir, bir neçə dəfə Xarkov Dövlət Tibb İnstitutunun Normal anatomiya kafedrasında elmi ezamiyyətdə olur.

Bacarıqlı təhsil təşkilatçısı

Pedaqoji və praktik həkimlik fəaliyyəti ilə yanaşı, elmi araşdırmalarını da uğurla davam etdirir. 1985-ci ildə professor G.Hacıyevin rəhbərliyi altın-

Fədakar alim ömrü

Əksər həmyaşdılar kimi, Mübariz də oxumağa böyük maraq göstərirdi. 7 illik məktəbi Xocalıda, 8-ci sinfi Şuşadakı 1 nömrəli məktəbdə, 9-10-cu sinifləri isə Xankəndidəki Nizami adına 4 nömrəli məktəbdə bitirməsi onu hələ erkən çağlardan fərqli mühtilərə düşməyə, müxtəlif şəraitlərdə özünü təsdiqləməyə, yüksək potensialını göstərməyə alışdırmışdı.

Orta məktəbin son siniflərində artıq qət etmişdi ki, həkim olacaq. Ümmiyyətlə, böyüdüüyü ailədə bu sənətə güclü meyil-maraq vardı. Qasım kişinin övladlarından daha bir neçəsi də həkimlik sənətinə yiyələnmişdi və ona görə də bu ailəni "həkimlər ailəsi" kimi tanıyırdılar.

Gənc Mübariz arzularının ardınca Bakıya gəlib o zamanlar Nəriman Nərimanovun adını daşıyan Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutuna daxil oldu, 1966-cı ildə isə ali təhsilini başa vurub öz istəyi ilə Qarabağa təyinat aldı.

Erməni millətçiliyinin mənfur üzü

Bir neçə illik tələbəlik həyatından sonra doğma el-obaya böyük arzularla qayıtmışdı, həkim kimi çalışıb həm təcrübə qazanmaq, həm də insanlara fayda vermək istəyirdi. Daha sonra isə elmdə özünü sınamaq niyyəti vardı. Qarabağda elə ilk günlərdən erməni millətçiliyinin mənfur sifəti ilə qarşılaşdı. Əlində Azərbaycan Səhiyyə Nazirliyinin təyinat sənədi vardı. Amma o dövrdə mövcud olan Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin Səhiyyə şöbəsinin Atayan fəmiyalı müdiri bu göndərişə məhəl qoymadan onu işlə təmin etmədi.

Atayan sonralar öz yaxın əhatəsində bu imtinanın səbəbini belə əsaslandırır ki, türklərə Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində iş verməyi buradakı səlahiyyət sahiblərinə İrəvandan gələn xüsusi yazılı təlimatla qadağan edilmişdir. Əgər bu tələbi pozsa, onun özünü işdən çıxarardılar. Lakin qarşısına böyük hədəflər qoymuş gəncin uğur yolunu belə yaramaz davranışlarla əngəlləmək mümkün deyildi. Xəstələrin dərdlərilə mübarizə aparmaq üçün gəlmiş gənc mütəxəssis ən əvvəl xalqın qatı düşmənləri - ermənilərlə "vuruşmağa" başladı. Böyük çətinliklərdən sonra Dağlıq Qarabağın ən ucqar ərəzilərindən olan Pir Camal kəndindəki sahə xəstəxanasında işə düzələ bildi. Ağdamın Abdal Gülablı kəndinə bitişik olan Pir Camal Azərbaycanın qədim yaşayış məskənlərindən idi. Ermənilər kütləvi surətdə Dağlıq Qarabağda yerləşdiriləyi zaman onlar bu

həbsxana sürücüsünü məhkəmə binasından çıxarılanda kütləvi hücum edib diri-diri yandıraraq qətlə yetirmiş, həftə cəsədlərinə qarşı belə ağılasığmaz vəhşiliklər törətmişdilər. Ərşad müəllim guya bir erməni uşağının qətlində günahlandırılırdı.

Professor o günləri yada salaraq dedi: "Səhəri gün Xankəndidəki azərbaycanlı dostlarımla birlikdə hadisə yerinə baş çəkdik, eşitdik ki, Azərbaycan Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsindən bir qrup nümayəndə cinayətin səbəblərini araşdırmaq üçün Xankəndiyə gəlib və heyətə general Heydər Əliyev rəhbərlik edirdi. Bir neçə gündən sonra isə xəbər yayıldı ki, Heydər Əliyev araşdırma qrupu ilə tam sübuta yetirib ki, erməni uşağını azərbaycanlı Ərşad müəllim yox, uşağın atasının yaxın dostu erməni müəllim milli zəmində iğtişaş yaratmaq və DQMV-nin Ermənistanla birləşdirilməsi məsələsini aktuallaşdırmaq məqsədilə qəsdən törədib. Qarabağ əhalisində Heydər Əliyev şəxsiyyətinə böyük rəğbət də elə o vaxtdan başlamışdı".

Erməni millətçiliyinin mənfur təzahürləri isə bitmir, yeni formalarda özünü büruzə verir. Mübariz həkim növbəti belə halla yaylaqlardakı fermalarda çalışan işçilərə tibbi yardım göstərmək üçün bu ərəzilərə ezam olunanda qarşılaşır. Fermalarda çalışanlar azərbaycanlılar olduğundan erməni həkimlər bura getməkdən imtina edirlər və ora Mübariz Allahverdiyevi göndərirlər. Ezamiyyətdən qayıdandan sonra isə o, daha bir "sürprizlə" üzleşir: onun iş yerini, ümmiyyətlə, ixtisara sahlırlar və gənc həkim çalışmaq üçün 1968-ci ildə Türkmənistanın Daşhovuz (Tış Oğuz) vilayətinə getməli olur. Vilayətin Köhnə-Ürgənc rayonundakı "Leninqrad" kolxozunda sahə xəstəxanasının baş həkimi təyin edilir. Vaxt itirmədən Aşqabadda Türkmənistan Dövlət Tibb İnstitutunun ixtisasartırma kursuna daxil olur, burada ümumi cərrahlıq ixtisasına yiyələnir.

Bakıdan teleqram

1969-cu ilin fevral ayında Bakıdan gələn teleqramla xoş bir müjdə alır. Ona Azərbaycan Tibb İnstitutunun Normal anatomiya kafedrasının müəllimi seçildiyini, Bakıya gəlib bu vəzifədə işə başlamağa biləcəyini bildirirlər. Onu da xatırladaq ki, ali məktəbi başa vuranda elmi işə marağını, yüksək potensialını nəzərə alaraq ona institutda qalmağı təklif etmişdilər. Bununla belə o dövrün qaydalarına əsasən, əyalətdə 3 il həkim kimi işləmək tələbi

briloqlar Elmi Cəmiyyətinin katibi, 1989-1993-cü illərdə ATU-da fəaliyyət göstərən anatomiya, histologiya, patoloji anatomiya ixtisasları üzrə İxtisaslaşdırılmış Müdafiə Şurasının elmi katibi, 2000-2006-cı illərdə İnsan anatomiyası kafedrası üzrə Tələbə Elmi Cəmiyyətinin sədri olub. 2006-cı ildən 2018-ci ilə qədər kafedra müdirinin elmi işlər üzrə müavini vəzifəsində çalışıb. 2019-cu ildən yeni təşkil edilmiş "Azərbaycan Anatom, Histoloq və Embrioloqlar Elmi Cəmiyyəti" İctimai Birliyinin üzvü, həmçinin Azərbaycan "Nəzəri, Klinik və Eksperimental Morfologiya Jurnalı"nın redaksiya şurasının üzvüdür. 2022-ci ildə ATU-da keçirilmiş və "Şuşa ili"nə həsr olunmuş "Təbabətin Aktual Problemləri - 2022" mövzusunda Beynəlxalq elmi-praktik Konqresin Elmi Komitəsinin üzvü seçilib. 1999-2000-ci illərdə ATU üzrə "Bioetika, elm və texnologiyaların etikası" daimi komissiyasının katibi olub. Bütün bu işlər onun elmi yaradıcılığına qətiyyətlə mane olmayıb. Fədakar alim 305 elmi və elmi-kütləvi işin, 19 dərslik və dərs vəsaitinin, 2 səmərələşdirici təklifin, AMEA-nın 70 illik yubileyi münasibətilə nəşr olunmuş 2 monoqrafiyanın müəllifi və həmmüəllifidir. İndiyə qədər elmi redaktorluğu ilə 18 əsər çapdan çıxıb. 2007-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyası tərəfindən nəşrə təqdim edilmiş "Kütləvi Tibbi Ensiklopediya"nın məsul katibi də olub.

Görkəmli alim Mübariz Allahverdiyev həm də Birinci Qarabağ müharibəsi veteranıdır. 1989-1991-ci illərdə ermənilərin Azərbaycana qarşı işğalçı addımlarına qarşı özünümüdafiə tədbirlərində yaxından iştirak edib. Qarabağ Mühəribə Veteranları Birliyinin üzvüdür. 2021-ci ildən Nəsimi rayonu üzrə Ağsaqqallar Şurasının üzvüdür.

O, uzun illər media ilə bağlı olan alim kimi Azərbaycan Jurnalistlər Birliyində də təmsil olunur. Bütün bu təşkilatlarda təmsilçilik, elmi-pedaqoji sahədə olduğu kimi, ictimai işlərdə də fəallıq Mübariz Allahverdiyev üçün bir məcburiyyət, iddia deyil, qəlbinin dik-təsi, vicdanının səsi ilə özünə mənəvi borc bilərək gördüyü işlərdir. Bu mənada professor əsl ziyalıq nümunəsidir. O, böyük alim olmaqla yanaşı, hərtərəfli formalaşmış bir insandır. Zəngin mütaliəsi, böyük həyat təcrübəsi, kamilliyi, bir o qədər də səmimiyyəti, təvazökarlığı professor Mübariz Allahverdiyevlə ünsiyyəti hər zaman maraqlıdır.

Bütün ömrü boyu Azərbaycan tibb elmi və təhsilinə, insanların sağlamlığına təmənnasız xidməti ona çox böyük mükafatlar qazandırır. Həyatının ən böyük mükafatı isə Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi, şanlı ordumuzun gücü ilə düşmənlər üzərində qazandığımız tarixi zəfər, torpaqlarımızın azadlığıdır.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 1996-cı il fevralın 24-də Xocalı soyqırımının ildönümü münasibətilə Prezident iqamətgahında xocalılılarla görüşünü, Xocalı ziyalılarından biri kimi özünün də bu görüşdə iştirakı və çıxışını unudulmaz bir xatirə kimi yada salır: "Ulu Öndərin "Biz mütləq torpaqlarımızı düşmənlər tapdığından azad edəcəyik! Şəhidlərimizin qanı yerdə qalmayacaq!" - deməsi hər birimizə qol-qanad verirdi. Heydər Əliyevin bu vəsiyyətini Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev yerinə yetirdi. Şanlı zəfərimizi tarix salnaməsinə qızıl hərfələrlə yazdı".

Professorun atası da hələ 1989-cu ildə 87 yaşında mənfur ermənilərin Xocalıya raket hücumu zamanı şəhid olub. Xocalı soyqırımı zamanı bu ailə də neçə-neçə doğmasını, yaxınını itirib. Respublikanın tanınmış həkimi Mübariz Allahverdiyev düşünür ki, indi atasının illərdən bəri narahat qalan ruhu şaddır.

Ənənə davam edir

"Həkimlər ailəsinin" ənənələri nəslin yeni davamçılarının sənət seçməndə də yaşayır. Mübariz Allahverdiyevin övladları Elnur və Təranə də həkim və tibb üzrə fəlsəfə doktorlarıdır. Oğlu hazırda ATU-nun Ümumi cərrahlıq, qızı isə İnsan anatomiyası və tibbi terminologiya kafedrasında çalışır.

Dəyərli ziyalı, görkəmli alim ömrünün 80-ci zirvəsini qarşılayır. Bu zirvədən baxanda bütöv, mənalı, faydalı yaşamış ömür tarixi görünür. Bu, insanlıq dəyərlərini hər zaman uca tutmuş Mübariz Allahverdiyevin gəlib çatdığı kamillik məqamıdır. Biz də bu münasibətlə professoru təbrik edirik, bundan sonra da ömür tarixinin davamının yazılmasını arzulayıyıq.

İradə ƏLİYEVA, "Azərbaycan"